

Erlend Loe
**NAIVNE.
SUPER.**

premedia

ERLEND LOE

NAIVNE. SUPER.

premedia

Erlend Loe
NAIVNE. SUPER.

Naiv. Super.

Druhé vydanie
www.premedia.sk

Jazyková redakcia Martin Grbjar
Grafická úprava textu Izabela Koska
Obálka Martin Mistrík (www.zelenaluka.sk)

Copyright © Erlend Loe, 1996
© CAPPELEN DAMM a. s., 1996
Preklad © Jozef Zelizňák, 2000, 2014

All Rights Reserved

ISBN 978-80-8159-114-3

*„Anybody who rides a bike
is a friend of mine.”*

Gary Fisher

STENA

MÁM DVOCH PRIATEĽOV. Dobrého a zlého. A ešte mám jedného brata.

Možno nie je taký sympatický ako ja, ale je v pohode.

Bývam v jeho byte, kým je na cestách. Je to fajn byt. Brat má kopu peňazí. Bohvie, ako to robí. Nestíham to sledovať. Niečo kupuje alebo predáva. A teraz cestuje. Povedal mi, kam sa chystá. Aj som si to zapísal. Možno to bola Afrika.

Nechal mi faxové číslo a požiadal ma, aby som mu naň posielal poštu a odkazy. Je to moja malá úloha. Jednoduchá a znesiteľná úloha.

Za odmenu tu môžem bývať.

To si cením.

To je presne to, čo potrebujem.

Trochu času na upokojenie.

Môj život bol v poslednom čase zvláštny. Dospel k bodu, keď som o všetko stratil záujem.

Mal som dvadsaťpäť. Pred niekoľkými týždňami.

S bratom sme obedovali u rodičov. Dobré jedlo. A zákusky. Hovorili sme o všetkom možnom.

Zrazu som prekvapil sám seba, keď som začal rodičom vyčítať, že ma nikdy nenútili športovať na špičkovej úrovni. Vôbec sa to tam nehodilo.

Hovoril som kraviny. Že som dnes mohol byť profíkom. Mať krivku výkonnosti. A prachy. Neustále cestovať. Povedal som, žiaľ, že je to ich vina, že som to nikam nedotiahol a môj život je nudný a o ničom.

Neskôr som sa ospravedlnil.

Ale tým sa to neskončilo.

Ten istý večer sme s bratom hrali kroket. Nerobíme to často. Stará kroketová súprava zhnila pod stajňou. Museli sme obísť niekoľko benzínok, kým sme dostali novú. Brat ju zaplatil z jednej zo svojich kreditných kariet. Potom sme v záhrade rodičov vykrokovali vzdialenosti a zostavili bránky a tyče. Ja som si vybral červenú, brat žltú. Nevieam, či sú to farby, ktoré sme mávali ako malí. To si už nepamätám.

Začali sme a spočiatku to bolo dobré. Rýchlo som prešiel cez prvé dve bránky, dostal extraúder a pokračoval. Mal som náskok. Kolo som dokončil oveľa skôr ako brat, tak som umiestnil svoju guľu za strom, ľahol si do trávy, čakal naňho, smejúc sa a robiac si z neho srandu. Spyšnel som.

V čase, keď sa brat začal pozeráť smerom ku kríkom, to už niekoľko minút nebolo vtipné.

Vedel som, na čo myslí.

To si, hádam, môžeš odpustiť, povedal som.

Ale vedel som, že nebude brať žiadne ohľady. Položil pravú nohu na svoju guľu a vybral si smer, ktorý mal podľa neho spôsobiť najviac škody. Dlho mieril na kraj záhrady. Na úplný koniec záhrady. Tam, kde už tráva prestáva byť trávou a mení sa na mach. Párkrát opatrne napriahol. Aby sa ubezpečil, že vie dať do úderu všetku silu a že netrafi svoju vlastnú nohu, čo je tá najponížujúcejšia vec na svete. Potom odpálil svoju guľu do veľkých kríkov. Odpálil červenú guľu sakramentsky hlboko do kríkov. Do stredu kríkov.

Tam, kam slnko nikdy nezasvieti.

Bol to vlastne fantastický úder. Nevyčítam mu ho. Nepochybne by som na jeho mieste spravil presne to isté.

Ale moja reakcia. Tá ma prekvapila.

Môj plán bol dovtedy jednoduchý a dosť zbabelý. Len tak ležať v tráve, tváriť sa akože nič, a potom odpáliť jeho guľu ďalej, ako si vie predstaviť. A ak by som netrafil, nič by sa nestalo, keďže ešte ani len neukončil kolo. Ale ak by som trafig, vpálil by som ho do tyče rýchlosťou mnoho kilometrov za hodinu a celé to zavŕšil odmietnutím jeho návrhu zahrať si ešte raz.

Na to všetko som mohol teraz zabudnúť.

Brat dokončil kolo a moja červená guľa ležala v kríkoch.

Nevzdal som sa. Chcel som ho dobehnúť. Chcel som mu guľu odstreliť pod auto. To jediné ma ešte držalo na nohách. Že bude pykať. Že sa mu jeho guľa nejako zasekne pod autom. Že ho uvidím plaziť sa po štyroch alebo na bruchu, že sa zašpiní a začne nadávať.

Ale na to som najprv musel dostať svoju guľu z kríkov. Rozhrnul som listy. Zasvietil baterku. Namieril ňou do stredu kríkov. Tam, hlboko vo vnútri, som našiel guľu. Nebolo vidieť, že je červená, ale nepochybne to bola ona. Brat sa, samozrejme, dobre zabával.

Zobral som baterku do zubov a vliezol do kríkov. Bolo tam vlhko a pravdepodobne iba niekoľko stupňov nad nulou. Tie kríky som nenávidel od nepamäti. Prišiel čas na úder. Namieril som. Vyzeralo to dobre. Bol som presvedčený o tom, že je iba otázkou niekoľkých sekúnd, kým budem zas vpredu.

Dostanem ho, satana.

Na to, aby som sa dostal z kríkov, som však potreboval tri údery. A kým som zo seba oprašoval listy a hlinu, baterka stále v zuboch, odpálil ma brat nanovo do kríkov.

Aj preto si myslím, že vo svojom vnútri nie je taký sympatický ako ja. Ja by som ho neodstrelil do kríkov dvakrát. Raz áno. Nie však dvakrát.

Zasvietil som baterku a znovu vytiahol guľu z kríkov. Keď ma chcel brat odpáliť do tretice, minul a ja som odpálil jeho. Ale mieriac pod auto som guľu netrafil dobre a úder sa mi nevydaril. Určite som sa unáhlil.

Potom už so mnou spravil krátky proces. Odstrelil ma do tyče a bolo po zápase.

Chvíľu sme sa hádali. Obvinil som ho z podvodu, čítali sme pravidlá a hádali sa ďalej. Povedal som zopár vecí, ktoré som si mohol odpustiť.

Nakoniec sa ma brat opýtal, či sa niečo deje. Čo je to s tebou? spýtal sa.

Chcel som povedať, že to nič nie je, ale potom som zacítil, ako sa všetko vo mne zrútilo. Bolo to zdrvujúce a odporné. Nikdy predtým som nič podobné nezažil, nevládal som zo seba dostať ani slovo. Namiesto toho som sa zložil do trávy a krútil hlavou. Brat si prisadol a položil mi ruku na plece. Nikdy predtým sme takto nesedeli. Rozplakal som sa. Roky som neplakal. Brata to určite prekvapilo. Povedal, že ľutuje, že bol počas hry taký surový.

Všetko mi pripadalo nezmyselné.

Z ničoho nič.

Môj vlastný život, život iných ľudí, život zvierat

a rastlín, celý svet. Rozpadol sa na márne kúsky. Povedal som to bratovi. Nemohol som predpokladať, že to pochopí. Zdvihol sa a povedal, kašli na to, *shit happens*, bude to v pohode. Pokúsil sa ma dostať na nohy, bratsky ma boxoval do brucha a pokrikoval na mňa. Kedysi hral pozemný hokej. Vie povzbudiť. Poprosil som ho, aby sa upokojil. Povedal som, že to je vážne. Brat sa posadil a upokojil.

Rozprávali sme sa. Plietol som jedno cez druhé. Ani jeden z nás veľmi nechápal, čo chcem povedať. Ale brat ma bral vážne. A to aj bolo treba. Videl som na ňom, že si robí starosti. Dovedy ma takého nevidel.

Namietol, že každý deň narazia hlavou do steny tisícky ľudí. Väčšina z nich to možno chvíľu znáša ťažko, ale potom je to v pohode. Môj brat je optimista. Chcel pomôcť.

Sedel som tam s pocitom, že toto musí byť dno. Báľ som sa, že som sa už všetkého nasýtil a už nikdy viac sa pre nič nebudem vedieť nadchnúť.

Potom mi brat povedal, že odchádza. Letí už o niekoľko dní a bude preč dva mesiace. Ponúkol mi svoj byt. Poďakoval som sa a ďalej sme sedeli bez slova, až kým brat nepozrel na hodinky a nezistil, že sa už začalo športové spravodajstvo. Opýtal sa ma, či mám niečo proti tomu,

aby sme šli dnu. Veď mám predsa narodeniny a ešte zostali nejaké zákusky.

Keď som sa na druhý deň ráno zobudil, bolo mi jasné, že už to ďalej nemôže pokračovať tak ako predtým. Ostal som ležať a premýšľal som.

Nešlo o krocket. Tým som si bol istý.

Krocket je maličkosť, a toto bola veľká vec.

Dost rýchlo som vytušil, že to priamo súvisí s tým, že mám dvadsaťpäť a zle to znášam.

Starnutie sa pre mňa už dlho spája s určitou nervozitou.

Na priestor sa môžem vykašľať, ale mám problémy s časom.

Kým som sa obliekal, pochopil som, že nepri-chádza do úvahy, aby som tento deň strávil tak, ako som dni trávil predtým. Dni sa musia zmeniť.

Noci tiež.

Chvíľu som pozeral z okna.

Potom som sa rozhodol.

Sadol som na bicykel, odviezol sa k univerzite a oznámil im, že si myslím, že nie som schopný ukončiť štúdium. Sekretárka na katedre sa spýtala, či sa niečo deje a či môže niečo pre mňa spraviť. Jej angažovanosť ma dojala, ale nemal som chuť rozprávať. Poďakoval som sa krátko za

ochotu a odpovedal áno na prvú otázku a nie na druhú.

Potom som sa odviezol naspäť do mesta a zavŕšil svoju starú existenciu. Zašiel som do redakcie novín, ktorým som z času na čas odovzdával nejaké články, a povedal som im, že istý čas nebudem písať, možno už nikdy. Odhlásil som aj izbu, kde som býval, telefón a predplatné za noviny. A predal svoje knihy. Aj televízor.

Zvyšok môjho majetku si našiel miesto v plecniaku a dvoch kartónových škatuliach. Škatule som odložil na povalu u rodičov, vak zobral na chrbát a bicykloval som k bratovi.

Tam som si sadol a začal sa potiť.

Urobil som skutočný čin.

Toto nie je žart.

Toto nie je bulvárna televízia.

LOPTA

PREŠLO NIEKOĽKO TÝŽDŇOV.

Sedím v bratovom byte.

Raz za deň zídem dolu a kúpim si niečo na jedenie. A keď príde pošta, otvorím ju a odfaxujem bratovi. Je to neuveriteľne dlhé faxové číslo. Som si čoraz istejší, že je v Afrike. Hľadal som papier, kam som si zapísal jeho adresu, ale nenašiel som ho. Inak nerobím takmer nič.

Listujem v novinách alebo ležím na gauči a pozerám do prázdna. Nemám plány.

Pocit, že takmer nič nemá význam, je stále tu. Nie je to inšpirujúci pocit.

Úplne som spomalil. Na nulu.

Myslím si, že musím začať od začiatku. Ako sa začína od začiatku?

Včera som si urobil zoznam toho, čo mám a čo nemám.

Toto mám:

- dobrý bicykel
- dobrý priateľ
- zlý priateľ
- brat (v Afrike?)

- rodičia
- starí rodičia
- veľká študentská pôžička
- niekoľko skúšok na škole
- fotoaparát
- nejaké (požičané) peniaze
- takmer nové tenisky
-

Toto nemám:

- plány
- nadšenie
- dievča
- pocit, že veci spolu súvisia a všetko sa nakoniec dobre skončí
- príťažlivá povaha
- hodinky
-

Keď som sa dnes pozeral na svoj zoznam, všimol som si, že mám viac, než nemám. Mám jedenásť vecí. Nemám šesť vecí. Malo by to byť, no dobre, mohlo by to byť pre mňa zdrojom optimizmu.

Ale potom, ako som sa na zoznam zahľadieť pozornejšie, pochopil som, že je to jednoducho a proste dosť nevyrovnaný a zlý výpočet. Nevychádza.

Bez niektorých vecí, čo mám, by som sa v pohode zaobišiel a viaceré veci, ktoré nemám, mi pripadajú dosť významné na to, aby som mohol žiť tak, ako chcem.

Vymenil by som, napríklad, bez mihnutia oka svojho zlého priateľa za kúsok nadšenia. Alebo za dievča.

Bez mihnutia oka.

Ale aj ja dobre viem, že to takto nefunguje.

Hral som sa tak, že som skúsil spočítať čísla v zozname.

11 + 6.

17. Dosť vysoké číslo, ak sa týka dôležitých vecí v ľudskom živote. Niekoľko sekúnd som bol trochu hrdý. Ale to nedáva vôbec nijaký zmysel. Je kravina zratúvať veci, ktoré človek má a ktoré nemá. A okrem toho niektoré veci sú menej dôležité. Napríklad hodinky. Rád by som mal hodinky, ale netvrdil by som, že sú dôležité. Jednoducho by som ich chcel. Aby som lepšie mohol sledovať čas. Ako som už povedal, mám problémy s časom a myslím si, že je lepšie čeliť problémom, než pred nimi ustupovať. Ale sú hodinky dôležité? Ťažko.

Rovnako to je aj s teniskami. Tiež nie sú dôležité, ale mám ich. Možno sa dá povedať, že hodinky a tenisky sa navzájom vynulujú. Potom to bude 10 + 5. 15. Tiež slušné číslo v týchto súvislostiach. Ale, žiaľ, nepoužiteľné a rovnako nezmyselné ako 17. Musím sa pokúsiť myslieť na niečo iné.

Ležím na gauči a driemem, keď začujem, že prišiel fax. Počkám, kým papier vyjde zo stroja. Trvá to asi minútu. Teraz padol hárok na dlážku a ja vstanem, aby som ho zdvihol.

Je od Kima.

Kim je môj dobrý priateľ. Poznám ho už niekoľko rokov. Je to fajn chalan. Raz z neho bude meteorológ. Praxuje, alebo čo ja viem, čo robí, na nejakom ostrove na severe. Ak som rozumel dobre, je na tom ostrove sám. Sleduje nejaké merače a niečo počíta. Potom niekoľkokrát za deň zavolá do meteorologického inštitútu na Blinderne.

Myslím, že sa tam hore cíti trochu osamelý.

Celý čas mi faxuje. Mám problémy držať krok s jeho tempom. Povedal som mu, že nie som schopný faxovať mu tak často, ako on faxuje mne. Hovorí, že to je okej, ale ja viem, že to znáša dosť ťažko. Bez toho, aby sme o tom prehodili čo len slovo, sme sa nejako dohodli na tom, že on mi bude písať, koľko chce, a ja mu odpovedať, iba keď budem schopný.

S takou dohodou môžem žiť.

Z faxu vidím, že Kim pozeral švédsku mládežnícku televíziu. Cituje ich po švédsky:

- Daj výpoveď.
- Odcestuj preč.
- Získaj nových priateľov.

Napísal som Kimovi, ako sa cítim. Pokúša sa mi pomôcť. Je to od neho milé.

Pod bratovým stolom mám škatuľu, na ktorú som napísal Kim. Tam ukladám všetky faxy, ktoré mi pošle. Už je takmer plná. Po tom, ako sa Kim dozvedel, že sa nachádzam v dome s faxom, ešte fax nezastal.

Lahnem si spať na gauč. Niečo sa musí stať. Nemusí to byť nič veľké. Niečo.

Rozhodol som sa ísť von a kúpiť si niečo, čo ma privedie na pekné myšlienky alebo, ešte lepšie, pobaví.

Obišiel som viacero obchodov, ale nenašiel nič, čo by ma oslovilo. Pokúšam sa stanoviť kritériá pre to, čo vlastne hľadám.

Neviem prečo, ale obľúbil som si tieto zoznamy. Zoznamy sú dobrá vec. Vytvorím ich v najbližšej budúcnosti množstvo. Aj teraz práve na jednom pracujem.

Po krátkom uvažovaní mi je jasné, že hľadám vec, ktorá:

- je taká veľká, že ju môžem bez problémov niesť
- nestojí viac ako sto korún
- dá sa použiť veľa krát
- dá sa použiť dnu aj vonku
- dá sa použiť, keď som sám, ale aj s inými

- ma rozhýbe
- mi pomôže zabudnúť na čas.

Sadnem si na lavičku a pozorne hľadím na zoznam. Dlho. Je to úprimný zoznam. Som s ním spokojný. Možno taký predmet existuje a možno nie. To nie je také dôležité. Ale zoznam je dôležitý. Toto je pre mňa niečo nové. Toto má pre mňa význam. Sedím a rozmýšľam nad tým, ktoré predmety spĺňajú moje predstavy.

Môže ich byť viac. Ale ja chcem len jednu vec. Zrazu mi je jasné, že hľadám loptu.

Jednoducho loptu. Zacítim záblesk nadšenia.

Už dlho som nad ňou uvažoval. Som rád, že som na to prišiel. Na takéto veci musím myslieť. Touto cestou treba ísť. Teraz mi stačí nájsť loptu. Ako sa vyberá lopta?

Svet je plný lôpt. Ľudia ich používajú celý čas. Na hru a určite i na niečo iné. Ide o to nájsť tú pravú.

Idem do športového obchodu.

Majú ohromný výber lôpt. Pekných a drahých lôpt. Z kože a iných solídnych materiálov. Chytám ich do rúk, ale zdá sa mi, že sú príliš náročné. Ak si kúpim takúto loptu, budem mať strach zo zlyhania. Nie je ten správny čas na kvalitnú loptu. V mojom súčasnom živote treba súťaživosť stiahnuť na minimum. Heslom dňa je oddych.

Potrebujem úplne jednoduchú loptu. Pre mňa za mňa z gummy. Idem do hračkárstva. Tu je výber prehľadnejší. Majú našťastie iba niekoľko lôpt. V niekoľkých veľkostiach a farbách. Poťažkávam ich v rukách a zopár ich hodím o zem. Nakoniec si jednoducho zoberiem červenú gumenú loptu priemernej veľkosti. Nestojí ani päťdesiat korún.

Dostanem aj tašku, v ktorej si ju môžem niesť. Potom bicyklujem domov.

Faxujem Kimovi: *Nálada ako už dávno nie. Kúpil som si červenú loptu.*

Lahnem si na gauč a nechám loptu spočívať na hrudi. Teraz čakám na večer.

Keď sa zotmie, pôjdem do záhrady za domom a budem si hádzať loptu o stenu. Na to sa teším.

STROM

HÁDZAL SOM SI LOPTU V ZÁHRADE už niekoľko večerov za sebou. Väčšinou zídem dolu po večerných správach a postavím sa do rohu, kde nie sú okná. Je to málo využívaný priestor, osvetlený iba jednou žiarovkou.

Na hádzaní je niečo úchvatné. Neviem presne, čo to je. Viacerí by sme si mali hádzať. Mali by sme si hádzať všetci. Veci by vyzerali inak. Boli by sme šťastnejší.

Hodím loptu o stenu, nechám ju raz padnúť na zem a chytím. Je to dobrá lopta. Vždy sa vráti. A dobre sedí do ruky.

Už som aj zabudol na to, aké to je, držať v ruke loptu. Cítiť ju v ruke. Je taká okrúhla. Vďaka nej zabúdam na čas.

Teraz si zas hádzem.

Červená gumená lopta buchne o stenu a vydá pritom krátky tón. Potom padne na zem a vydá iný tón. Ja ju chytím, chvíľu podržím a zas hodím. Robím to automaticky. Bez rozmýšľania. Môžem pritom myslieť na iné veci.

Dnes večer myslím na dedka. Pred niekoľkými